

Mircea Radu Iacoban

BIP-UL PREJUDECĂȚILOR

Magda Ursache împlinește... (bip!) ani; ne grăbim să așezăm cuvenitele firitiseli în acest colț de pagină – nu înainte de a vedea cum este percepută scriitoarea în lumea literelor. Gh. Gricurcu își iese din prezumata rezervă prudentă, spre a exclama: „Mărturisesc că nu prea multe pagini ale publicisticii noastre actuale mi se par atât de atrăgătoare prin aerul lor inteligent-justițiar, prin neobosită lor vervă personalizată, precum cele ale autoarei ieșene”. Ion Rotaru crede că eseistica Magdei U. „transgresează de fiecare dată în artă a cuvântului”. Florentin Popescu opinează că „rafinat și în permanentă sprijinit de bogate și alese lecturi, spiritul critic al d-nei Magda Ursache are darul de a-l scoate pe cititor din inerție și de a-l provoca la meditație și acte justițiare”. Ion Adam admiră „tensiunea pamfletară, violența stilizată a verbului său vitriolant, dar și mai mult îi prețuiesc logica, puterea de a aduna într-un tablou întunecat, dar coerent, fețele haosului imediat, cu vârtoase rădăcini în trecut”. A.D. Rachieru vede în cărțile Magdei Ursache apariții „salutare, chiar vital necesare”. Const. Călin este și mai tranșant: „Probabil că am să produc mirare spunând că unul dintre cei mai curajoși și mai buni prozatori români de azi e o femeie: Magda Ursache”. C. Stănescu o consideră „critic neîmpăcat cu maladiile spiritului critic, pe care nu contenește, într-o manieră sinucigașă s-ar putea zice, să le denunțe”. Și tot același comentator: „incoruptibilă și incorigibilă ca orice mare idealist, incapabilă să fie, ca un comis-voiajor, pe placul tuturor clienților ce-i pică sub condei”. Cu toată strădania, n-am putut recolta, de pe întreaga postată a literelor române, decât un singur rictus mărunț de respingere, de-a dreptul bizar, evident inconsistent și superficial, sub semnătura lui Horia Gârbea. Nici n-are

rost să-l reproduc; se pierde în impresionantul vraf de elogii. Și cum în romanele Magdei personajele ajung să dialogheze cu autoarea („Las' că mă săturai și dă răzbunările Magdei U. pân scris!”), încerc să-i dau cuvântul și lui MRI, martor al evoluției scriitoarei încă din clipa debutului editorial – 1973. Ar fi, deci, dublă aniversare, odată împlinindu-se 35 de ani de la apariția primei cărți și a doua oară, X ani de viață, la fel de rotunjour împliniți. Ocolirea cifrelor răspicate în astfel de împrejurări e-o prejudecată căreia trebuie să ne supunem. De regulă, însoțită cu precizarea că sărbătorita „e mai tânără ca oricând!” N-am ce face, trebuie să scriu și eu aidoma, fiindcă... exact așa-i. Nu-ncap suspiciuni de compliment-floricică, totu-i la vedere. O demonstrează atât prezența în mai toate ungherele presei culturale românești, dar și în revistele din Capitală (să mi se îngăduie observația că, în momentul de față, publicațiile culturale ale provinciei au cam luat fața celor bucureștene!), alături de faptul că nu lipsește de la nici o manifestare mai răsărită, de la Constanța, la Săpânța; cine o cunoaște personal s-a obișnuit de mult cu neastâmpărul juvenil, ubicuitatea-i proverbială și agitația colocolială ca adevărată stare de agregare. Până și ritmul fragmentat și nervos al textelor sale trădează o ne-stare, să-i zic astfel, funciară. Orice editor păstrează, pentru uz propriu, o listă a debuturilor petrecute sub privegherea sa și confirmate ulterior. Fac publice numele ce ocupă locurile din față pe lista (mea!) primelor apariții în care am fost implicat: poezie – Mihai Ursachi, proză, I.D. Sârbu, critică, Magda Ursache, publicistică, Ion Petru Culiănu. Magda se află, cum se vede, într-o companie onorantă. Linia evoluției ei ulterioare a cunoscut sincope (al cărui mecanism îl revelează romanul „Universitatea care ucide” și, mai ales, confesiunile din „Saeculum” în dialogurile cu Al. Deșliu), păstrând, totuși, o tendință ascendentă, devenită de-a dreptul explozivă în ultimul deceniu. O văd, la finele lui 2008, tot fără mamă, tot fără tată. Afurisita muiere (examinat prin etimologie, substantivul *muier* n-are nimic peiorativ) trăsneste în dreapta și-n stânga, fără a ține seama de sex, rasă, vârstă, prestigiu, susținere politică, box-office ori eventuală amicitie. În același timp, apără. Apără din răspuțeri, potrivit „listei lui Ursache”, în care-s opisate valori incontestabile, în curs de regretabilă maculare. Își poate permite, pentru că nu s-a înregimentat în găști, grupuri de presiune și coterii interesate (pleonasm, da-l las așa). Cărțile ei de critică oferă o radiografiere a stării literaturii noastre de azi. Prea puțin spus radiografiere – de fapt, tomografie computerizată, fiindcă operează fără cruțare atât în desfășurat plan general, cât și în universul celulei critice, investigată la mi-

Zait Gheorghe - Peisaj

cron. Din fosta-i experiență de conducător auto, și-a păstrat reflexul privirii în oglinda retrovizoare: orice pas către înaintea este însoțit, obligatoriu, de „o repede ochire” către lumea blurată a lui „a fost odată”. Care nu ne înfățișează totdeauna o imagine tonică și reconfortantă; doar atunci când temeiul neștirbit al valorii copleșește, impunând respect, prețuire și dreaptă judecată. Este utilizat un limbaj critic direct, nesofisticat, potențat de ironie și sarcasm, totdeauna susținut de solidă încărcătură culturală. Magda spune deschis, argumentat și convingător, lucrurilor pe nume, și, mai ales, rostește răspicat ceea ce, din varii motive conjuncturale, este ocolit, ocoltat, cu vinovăție trecut sub tăcere. Ridică brutal preșul și apare gunoiul adunat în 19 ani de tranziție (literară) contradictorie, bălmăjită, adesea contrafăcută. Mulți gândesc asemenea ei, puțini o spun și mai puțini o scriu. Primul cal de bătaie: literatura obsedantului deceniu. Material faptic (sumedenie de amănunte noi) din belșug. Ai zice că se forțează uși deschise: de ce să mai dai un ghiont celor răpoșiți întru dreaptă uitare literară? Nu-i chiar așa: tirul se focalizează în direcția re-vopsirii conjuncturale, și campioni, și simpli pioni ai prolektcultismului trecând cu arme și bagaje pe baricada adversă, de unde practică nerușinat, în numele unei „modernități” sfeterisite, și, desigur, în acela al libertății de creație. Primesc indulgențe încăpățânații care-și păstrează conduita: barem au ceva caracter și nu s-au răspopit fla-

grant, după cum bat clopotele vremii. Altă țintă (era scriu target): pornografia etichetată ilicit ca purtătoare a „noului”; în acest caz rolul hotărâtor în demonstrația critică ar urma să revină citatului, dar cum să citezi când hârtia unei publicații oneste n-are cum să suporte? Cu aceeași energie se oferă susținere argumentată (iată că este mereu nevoie!) marilor valori – Eminescu, Sadoveanu, Voiculescu ș.a., devenite subiecte de contestare miștocărească ale unor „exerciții critice” nutrite din pură dorință de scandal. Obligatoriu de remarcat fertila simbioză intelectuală dintre cei doi soți Ursache, cu prestații scriitoricești atât de diferite ca spectacol exterior, dar cu unic și statornic temei unificator: seriozitatea. Nu-i vorba despre morga și ștaiful implementate (altă rimă n-am avut...) paginii plicticos-docte, ci de seriozitatea cu care-i înțeleasă și asumată însăși misia scriitorului preocupat de „euro-soarta culturii române” și de pledoaria pentru mitul apt să fundamenteze conștiința istorică și să modeleze psihologia colectivă. Dacă punem la un loc cărțile semnate, împreună sau separat, de Magda și Petru Ursache, vom înfiripa... ditamai raftul: romane, culegeri de eseuri, ediții critice, antologii. Toate fiind construcții solide, pe lângă care nu se poate trece fără a li se acorda atenția din plin meritată. Cât despre inamicțiile presărate, firește, în jur, mai că ne vine a așeza, în încheiere, o cugetare lălăită de Adrian Copilu-minune: „*Dușmani-ți poartă pică / Da' n-au valoarea ta.*”